

Dk. Donald Fowler, Asili za Agano la Kale, Mhadhara wa 10, Fasihi ya Kipindi cha Babeli

© 2024 Don Fowler na Ted Hildebrandt

Huyu ni Dk. Don Fowler katika mafundisho yake juu ya Asili za Agano la Kale. Hiki ni kipindi cha 10, Fasihi ya Kipindi cha Babeli.

Tunapofanya mhadhara huu unaofuata, nilikutajia mwishoni kwamba tumehama sasa kutoka kulenga ufalme hadi kusoma maandishi ya kipindi cha Babeli ya zamani.

Ninachotaribu kufanya ni kukueleza uhakika kwamba kipindi hiki, kipindi cha Babeli ya Kale, ambacho kilienea takriban 1800 hadi 1600 KK, ni enzi ya dhahabu ya uhusiano, nadhani, kati ya Biblia ya Kiebrania na ulimwengu wake. Tutaangalia mfululizo wa tovuti ambapo kompyuta kibao zimepatikana. Kama unaweza kuona katika maelezo ya darasa letu, ya kwanza ni tovuti inayoitwa Mari.

Ya pili inaitwa Enuma Elish, akaunti ya uumbaji, ambayo kwa kweli hatutaiangalia hiyo. Ya tatu ni epic ya Gilgamesh, na kadhalika. Kwa hivyo tunaangalia masimulizi haya mbalimbali ya fasihi kutoka enzi ya kale ya Babeli.

Kwa hivyo huko ndiko tungependa kwenda. Ya kwanza ambayo tutaangalia ni nyenzo za Mari. Tunapoitazama hii, acha nikuelekeze mahali Mari ilipo.

Hapa kuna ramani yetu ya zamani kwenye Hyksos, lakini ukitazama upande wa kulia, unaweza kuona Mari katika Mesopotamia ya juu. Unakaa kwenye Mto Eufrate, na nilikutajia kwamba ulikuwa mji wa bandari wenye matokeo fulani katika kipindi cha kale cha Babeli na kabla ya hapo. Kwa hivyo, hapa ndipo upataji mzuri wa kompyuta kibao ulifanywa.

Takriban vidonge 20,000, na ninaamini ni zaidi ya hivyo sasa, vilipatikana katika jumba la kifalme huko Mari. Jumba la kifahari huko Mari ndilo kubwa zaidi kutoka enzi ya Babeli ya zamani. Ilikuwa na zaidi ya mahakama 300 na vyumba vya ekari mbili na nusu.

Jengo la ekari mbili na nusu ni jengo kubwa sana. Baadhi ya picha za awali za ukutani bado ziko katika ushahidi na ni za thamani sana kwa uwakilishi wao wa maisha ya kifalme na sanaa ya Waamori. Kila wakati ninapokuja kwa hili, licha ya ukweli kwamba nimekuwa nikifanya kwa miaka mingi, huwa nasimama ili kujikumbusha jinsi hii ni ya kushangaza.

Maonyesho ya sanaa yamenusurika miaka 3,600, karibu milenia nne. Bado tunayo matukio ya sanaa. Siwezi kupata rangi kudumu kwenye mlango wangu kwa zaidi ya miaka kadhaa.

Kwa hivyo, hiyo inasema kitu kuhusu teknolojia ya kisasa. Kwa hivyo, herufi zenyewe zinawakilisha herufi kubwa zaidi iliyopatikana kutoka enzi ya kale ya Babeli. Kwa hiyo, tukikumbuka kwamba hiki ndicho kipindi cha wakati wa wazee wa ukoo, kuanzia 1800 hadi 1600 kingekuwa kipindi cha wakati wa Isaka na Yakobo, na kwa kiwango kidogo, labda Yusufu.

Kwa hivyo, hii ni wakati muhimu sana. Zinashughulikia mada anuwai, lakini muhimu zaidi, tunaambiwa, ni masomo ya unabii. Kuna utata fulani kuhusu jinsi ya kuhusisha habari kutoka kwa aina mbalimbali za takwimu za kinabii huko Mari na manabii wa Agano la Kale, lakini ulinganisho unavutia.

Wengine wamebishana kwamba kwa sababu wasimamizi wa kidini huko Mari walikuwa na shangwe, basi vivyo hivyo na manabii wa Kiebrania. Sasa, ninakuambia hili tu kwa sababu ukisoma hili katika chuo kikuu, utaambiwa hili kama jambo la kweli, kana kwamba ni ukweli. Watendaji huko Mari wanaweza kuwa na furaha, lakini ni muda mrefu kuwaita manabii.

Kwa hivyo, nitachukua ubaguzi na dhana hiyo. Nitachukua tofauti na dhana kwamba wazo kuu la unabii wa Waisraeli lilikuwa ni furaha, na nitachukua tofauti na wazo kwamba watendaji hawa wa kidini huko Mari walikuwa manabii. Lakini unakumbuka nilipozungumza nawe mapema katika uzoefu wetu wa darasani kuhusu makala ya Samuel Sandmel kuhusu parallelomania? Naam, tutaona baadhi ya mifano ya hilo, na hilo ndilo tulilo nalo hapa.

Sibabaishwi hasa na ufanano kati ya ulimwengu wa kale wa Mashariki ya Karibu na Biblia. Siwezi kufikiria kuwa hakutakuwa na kufanana. Mungu alitoa ufunuo wake ndani ya ulimwengu wao.

Kwa sababu yeye ni mwenye neema, alizungumza nao kwa masharti yao. Hilo ni jambo muhimu la kitheolojia. Kuna mambo ambayo kama Mungu angezungumza nao kwa masharti ambayo mimi na wewe tunayajua leo, nadhani tungeweza kudhani kwamba Mungu angezungumza nao mambo na maneno na mawazo na maagizo tofauti tofauti na yale anayofanya leo.

Lakini kwa sababu alizungumza nao katika ulimwengu wao wakati huo, alizungumza nao kwa neema kwa lugha yao. Kwa hivyo sisumbui na mengi ya kufanana kwa sababu ningetarajia kufanana huko kuwa kweli. Ninachopendekeza katika darasa langu ni kwamba tunapaswa kuwa tayari kuelezea kufanana na tofauti.

Tunapaswa kuwa na uwezo wa kueleza yote mawili. Ninachokiona kinatokea Mari ni kwamba tuna mfanano na tofauti. Kwa hivyo, ninahoji kama wazo kuu la manabii wa Kiebrania lilikuwa ni shangwe.

Sasa, ecstaticism ni neno la biashara. Nina biashara. Inaitwa Mafunzo ya Agano la Kale.

Na ecstaticism ni neno ambalo ni la biashara hiyo. Kati ya mambo yote, imechukuliwa kutoka kwa maneno mawili ya Kiyunani. Neno la Kiyunani ambalo kutoka kwake tunapata neno kusimama na kihusishi cha Kiyunani nje.

Na hivyo, tuna ecstasy linatokana na ecstasis katika Kigiriki. Na maana ya etymologically ni kusimama nje yako mwenyewe. Kwa maneno mengine, kuwa nje ya akili yako.

Sasa, unakumbuka nilipouchora ulimwengu wa watu wa kale, na ulimwengu wao uko juu, na ulimwengu wetu uko hapa. Na kwamba wazo lilikuwa kuunda muunganisho ambao unaweza kuunganisha ulimwengu mbili. Sasa, katika mawazo yao, walichofikiri ni kwamba mtu katika hali ya kufurahishwa sana alikuwa ni mtu ambaye alitolewa kutoka katika ulimwengu huu na kuletwa kwa namna fulani katika ulimwengu wa miungu.

Paulo mwenyewe anatuambia katika Wakorintho kwamba alinyakuliwa hadi mbingu ya tatu. Tunaambiwa kwamba hiyo ilikuwa furaha, kwamba ni uzoefu wa nje ya mwili. Na kwa hivyo, madhumuni ya watendaji wa kidini huko Mari yalikuwa kama kuwa na ... Walitaka mfalme afikiri kwamba walikuwa na uzoefu wa nje kwa sababu mfalme alitaka kujua kutoka kwao majibu maalum kwa maswali aliyokuwa nayo.

Ya kawaida ambayo huitwa OBB, maneno kabla ya vita. Mfalme alitaka kujua kutoka kwa watendaji hao wa kidini kama miungu ingembariki ikiwa angeenda vitani. Kwa hiyo, mfalme angeenda kwa watendaji hawa wa kidini, na angewauliza, je, niende vitani? Kinadharia, jinsi ilivyopaswa kufanya kazi ni kwamba watendaji wa kidini wangenyakuliwa mbinguni na kisha miungu ingemfunulia mtendaji huyo ikiwa mfalme angeenda vitani.

Ikiwa hiyo ndio maana ya ecstaticism, basi labda watendaji huko Mari walifurahiya. Pia walikuwa walaghai kwa sababu hawakuwa na neno kutoka kwa miungu hata kidogo. Lakini hata hivyo, karibu kila msomi, ikiwa ni pamoja na wainjilisti wengi, wanaona nyenzo huko Mari kama rubri kwa manabii wa Agano la Kale.

Sawa? Ingawa sitaki kukithiri na kusema kwamba hakuna dhana za uchangamfu katika Biblia, ningependa kusema kwamba nina hakika kwamba shangwe sio kiwango ambacho manabii wa Agano la Kale hufanya kazi. Sasa, ninaelewa kwamba katika Agano la Kale, manabii wangekuwa na maono, kuona mambo, na kadhalika. Lakini hii sio kiwango ambacho manabii wa Agano la Kale walijaribu kufikia.

Tunapotazama unabii wa Agano la Kale, tunachoona ni kwamba kuna, katika idadi kubwa ya matukio, kuna ujumbe wa kimaadili. Watendaji hawa huko Mari walikuwa

wakiulizwa kutoa jibu ambalo lingeweza kujibiwa kwa neno moja: je, niende vitani? Je, nifanye hivi au vile? Unaposoma manabii katika Agano la Kale, ni wanaume na wanawake ambao ujumbe wao umefungamanishwa na sheria. Ni wanamaadili.

Sidhani kwamba walikuwa wanamageuzi kwa sababu hawakuwa wakiunda kitu kipya. Walikuwa wanadai kwamba Waisraeli washike sheria. Hivyo, kuwaita manabii wa Agano la Kale ecstasics inaonekana kwangu kuwa usawa.

Pili, walikuwa manabii wa kifalme, na hivyo katika maana hiyo ya neno, baadhi ya manabii hawa, kama Isaya na Mika, wanakuja akilini; hawa walikuwa manabii waliomtumikia mfalme kama washauri na washauri. Walikuwa wataalamu wa mahakama. Kuna kidogo sana kuhlalisha kuwaita ecstasics .

Kwa hivyo, nadhani ni kesi, tunapoangalia nyenzo za Mari, ni kesi ya kulazimisha wazo kwenye kurasa za Bibilia kwa sababu ya jinsi inavyoeleweka kuwa ilitokea katika maandishi, tuseme, huko Mari. Nadhani tunapoangalia vifungu ambavyo vimependekezwa kama vifungu vinavyoonyesha manabii walikuwa na shangwe , tunapata kugundua kwamba kwa kweli hawafanyi hivyo. Kwa hivyo, sidhani kama nitajiruhusu niingie.

Kwa kawaida katika darasa langu, mimi hutazama kifungu katika Hesabu na 1 Samweli 10 na 2 Wafalme 3 na tabia ya ajabu ya Ezekieli, lakini nadhani nitakachowaambia katika wasikilizaji wangu ni kwamba katika mifano yote minne ya Hesabu, Samweli, Wafalme, na Ezekieli, tunachoangalia ni mambo ambayo si ya kawaida, lakini mambo ambayo ni tofauti. Hakuna nabii mwingine katika Agano la Kale aliyetenda kama Ezekieli. Tunapoangalia mifano ya matukio ambayo yalitokea katika vifungu hivi vingine vya Biblia, kila moja ni kile ningeita muktadha mahususi.

Wao si kanuni. Kwa hivyo, ikiwa hivyo ndivyo hivyo, na kwa kweli hakuna manabii huko Mari, wala manabii wa Agano la Kale hawako katika shangwe zao kuu , basi kwa nini tutake kuangalia hati za Mari? Naam, jibu la hilo linafaa kuchunguzwa. Kwa hivyo, nilikutajia zaidi katika maelezo yetu kwamba moja ya michango ya kuvutia zaidi ya mabamba ya Mari inahusu jinsi ya kutumia lugha ya agano.

Hiyo ni kusema, lugha ya agano ni lugha ambayo ina maana maalum kwa sababu ni lugha inayolingana na agano. Hebu nionyeshe kwa baadhi ya maneno haya kama vile baba, mwana, kaka, upendo, chuki, na kadhalika na kadhalika. Katika ulimwengu wa kale, ulipofanya agano na mtu binafsi, ulitumia lugha maalum.

Kama ilivyo katika lugha ya kisheria leo, lugha ya kisheria ni lugha yake mwenyewe. Ni ngumu sana kusoma lugha ya kisheria hivi kwamba itabidi utumie miaka mitatu au minne ya maisha yako kusoma kwa bidii uwezavyo ili kudhibiti mawazo na msamiati wa leseni. Naam, lugha ya agano ilikuwa na muktadha wake katika Mashariki ya Karibu ya kale pia.

Kwa hiyo, mlipofanya agano na ninyi wawili, nitachora tu sigla, na nyote wawili mlikuwa sawa, huyu ni Joe, na huyu ni Bob, na walifanya agano tu, na wako sawa, basi lugha ya agano ambayo ingewaelezea ni ndugu. Sasa, hawakuwa ndugu. Hawakuwa ndugu wa kibaolojia.

Hawakuwa jamaa. Kwa sababu walifanya agano, hata hivyo, kama wangukuwa sawa, basi wangeitana ndugu. Sasa, mfano kama huu katika Biblia unaweza kuwa mfano wa agano maalum kati ya Daudi na Yonathani.

Walikuwa sawa, na kama kweli wangufanya agano, basi Daudi na Yonathani wanguchukuliana kama ndugu. Hili ndilo tunaloliita agano la usawa. Sawa? Usawa, kama unavyoona, unahusiana na jozi ya neno la Kiingereza, PAIR, na kwa hivyo walikuwa jozi sawa.

Sawa? Kama, hata hivyo, tangukuwa na uhusiano wa agano kama huu, na huyu angukuwa duni, basi mtu huyu katika agano angeitwa baba, na mtu huyu katika agano angeitwa mwana. Hiki ndicho tunachokiita shabiki- nisingependa uhisi kama lazima utumie istilahi hii, lakini huu ni mkataba wa suzerainty. Hii ni njia ya dhana ya kusema huru.

Kwa hiyo, katika aina hii ya agano, mtu huyu alikuwa mkuu kuliko mtu huyu. Kwa hiyo, mtu huyu, kwa hiyo, angeitwa baba, na mtu huyu angeitwa mwana kwa sababu mtu huyu alikuwa suzerain. Kwa hivyo, katika lugha ya agano, baba hakuwa baba kibayolojia.

Mwana hakuwa mwana kibayolojia. Katika aina hii ya agano, kwa hakika, wao ni jozi, na hii itakuwa chini. Kwa hiyo, hii ilikuwa suzerain, na hii ilikuwa chini.

Sawa? Kwa hiyo, kinachotokea ni, kwa sababu maagano ni matakatifu, basi wakaishia kutumia maneno ya kifamilia kueleza ukaribu ambao ulipaswa kuwepo katika agano. Hatufanyi hivi leo. Ikiwa Rais Trump angufanya mapatano maalum na Rais Netanyahu, hawataitana baba au mwana.

Hili ni jambo ambalo walifanya katika ulimwengu wa kale, lakini hatufanyi hivi leo. Lakini imo katika kurasa zote za Biblia, istilahi hii ya baba na mwana, nasi inatubidi kuangalia muktadha basi tunapona maneno kama baba na mwana au kaka. Tunapaswa kuziangalia ili kuhakikisha kwa sababu ikiwa ni lugha ya agano, basi ni njia ya kuelezea ukaribu wa agano, na haina uhusiano wowote na biolojia.

Kwa hivyo, lugha ya agano huchukua sura maalum. Siwezi kujizuia kujiuliza ikiwa hii ina uhusiano fulani na Utatu katika maana ya kwamba Mungu Baba ndiye Mwenye Enzi Kuu, na akiwa Mwana, Mungu Mwana yuko pale kufanya mapenzi ya Mungu Mwenye Enzi Kuu. na kujiuliza ikiwa aina hizo za maneno zilikuja kupatana na jinsi

Utatu unavyofanya kazi. Mimi si mwanatheolojia kimsingi, kwa hivyo sitaki kusema kwamba hivyo ndivyo hasa.

Ninachoweza kusema ni kwamba baadhi ya maneno yenye matokeo mazuri katika lugha ya agano kutoka Mari ambayo tumejifunza kuyahusu ni maneno rahisi kama vile upendo na chuki. Tulichokuja kuona katika ulimwengu wa kale ni kwamba upendo na chuki ni maneno ambayo huchukua maana tofauti kabisa ikiwa yanatokea katika muktadha wa agano. Kwa hivyo, hapa ndipo Mari inaweza kutusaidia kuelewa vifungu muhimu katika Biblia kwa njia ambazo ni sahihi zaidi kibiblia kuliko kuvisoma tu kwa kuhamisha kiwima maana ya maneno haya tunayojua vyema.

Kwa hivyo, hebu tuchukue kifungu muhimu ili kuelezea ninachomaanisha. Kumbukumbu la Torati sura ya 6, kifungu ambacho tunakijua vizuri. Katika Kumbukumbu la Torati sura ya 6, tuna kifungu kinachotuambia, tutampenda Bwana Mungu wetu kwa moyo wetu wote, kwa nafsi yetu yote, nafsi haimaanishi nafsi, na kwa nguvu zetu zote.

Sawa, na kwa hivyo karibu kila mtu katika muktadha wa kisasa wa Amerika angesoma hilo kwa maneno ya kugusa hisia, kihisia. Takriban kila mtu angesoma hilo kama, kwa hivyo, lazima uwe na uzoefu wa kina wa Mungu. Ni lazima umpende kwa njia zenye hisia nyingi, na hivyo upendo katika aina hizo za maneno ni mchanganyiko wa ajabu wa wingi na ubora.

Ah, hii ni lugha ya agano. Malkia wa Mari, malkia aitwaye Shibtu , alimwandikia mkuu wa chini yake, jenerali, na akamwambia jemadari wake, ikiwa unanipenda kweli, utafanya hivi na hivi. Kweli, hii sio kesi ya hanky-panky ya kifalme.

Hii ni kesi ya malkia wa Mari anasema, wewe ni chini yangu, na kama wewe ni mwaminifu kweli au mtiifu kweli, utafanya hivi na hivi. Sasa basi, hii ina maana gani katika Kumbukumbu la Torati 6 ni kwamba upendo kwa kweli haumaanishi upendo. Maana yake ni kwamba, utatenda kwa uaminifu kabisa.

Inamaanisha kabisa kwa moyo wako wote, kwa maisha yako yote, kwa mwili wako wote, na kwa nguvu zako zote. Kwa maneno mengine, kile ambacho Mungu anasema tunapofikiria kuhusu sheria, nadhani hii ni ya manufaa kwetu ikiwa tu tutasikiliza kwa makini na kufyonza haya. Katika Kumbukumbu la Torati, mara kumi Mungu anasema hivi kwa Israeli.

Mara kumi, mpende Bwana Mungu wako. Anachowaambia ni lazima ushike agano na kila sehemu ya nafsi yako. Unaniambia, lakini inasema upendo.

Sawa, lakini kumbuka kwamba upendo katika muktadha wa agano haumaanishi kitu ambacho upendo unamaanisha katika muktadha mingine. Andiko linaposema kwamba Yakobo alimpenda Raheli, pengine hilo linazungumzia upendo jinsi

tunavyotumia neno hilo. Lakini andiko linaposema, mpende Bwana, Mungu wako, na imo katika kitabu kama Kumbukumbu la Torati, na Kumbukumbu la Torati ni kitabu ambacho agano linathibitishwa au kuanzishwa tena na kizazi cha pili, basi kile ambacho Musa anakisema ni kwamba, usimpende Bwana Mungu wako kwa kuchimba ndani ya sehemu za ndani kabisa za moyo wako, lakini kile anachofanya mwenyewe kwa hakika ni kwamba agano hilo hutamkwa kabisa. kutokuwepo katika utayari wako wa kuwa mtiifu.

Sawa? Ngoja nione kama naweza kueleza. Hapa kuna taarifa iliyotolewa kutoka kwa Ashurbanipal, ambaye alikuwa mfalme mkuu wa mwisho wa Milki ya Ashuru. Sikiliza kile Ashurbanipal alisema katika mkataba na Esarhaddon, mwanawe.

Je, hii inaonekana kuwa ya kawaida? Ikiwa humpendi Ashurbanipal, mfalme wa Ashuru, kama unavyoishi maisha yako mwenyewe, ikiwa hutawafundisha wana wako, wajukuu, wazao wako, wazao wako watakaoishi katika agano hili siku zijazo, hivi na hivi na hivi, basi neno hili na likubalike na liwe jema kwako. Usijiwekee mfalme mwingine, bwana mwingine. Sawa? Katika mkataba huo ambao umerekodiwa na Esarhaddon, ona kile kilichopo kutoka Kumbukumbu la Torati.

Mpende Ashurbanipal, mfalme. Katika Biblia, itakuwa upendo wa Mungu. Wafundishe wanao na wajukuu zako.

Kumbukumbu la Torati 6:6 ndivyo Kumbukumbu la Torati linasema kukuhusu wewe, mtawafundisha wana wenu na wajukuu wenu. Hii ni lugha ya agano. Na kwa hivyo, maana yake ni kwamba sote tunaweza kunufaika kutokana na utamaduni wetu ni, angalau katika Kumbukumbu la Torati 6 na vile vifungu vingine tisa katika Kumbukumbu la Torati, Mungu si lazima awaombe wafikie sehemu ya ndani kabisa ya chimbuko lao la kihisia na kumpenda Mungu kwa njia zenye nguvu za hisia.

Mungu anachosema katika Kumbukumbu la Torati ni, utakuwa mwaminifu kabisa kwa kila kitu nilichokuambia. Hii inaanza moja kwa moja katika Agano Jipya, sivyo? Kwa sababu katika Agano Jipya, Wayahudi walipomuuliza Yesu, ni amri gani iliyo kuu? Yesu alisema nini? Naam, mpende Bwana Mungu wako kwa moyo wako wote, na kwa roho yako yote. Na amri ya pili ni kama ya kwanza.

mpende jirani yako kama nafsi yako. Sawa? Sidhani katika Agano Jipya, katika Mathayo, sidhani kama Yesu alikuwa akisema kwamba unahitaji kumpenda Mungu na kiumbe kamili cha ndani kinachofanya mtu wako. Yesu alijua Kumbukumbu la Torati kuliko ninavyojua Kumbukumbu la Torati.

Na katika Kumbukumbu la Torati, muktadha ni kwamba utakuwa mwaminifu kabisa kwa agano. Jitoe kikamilifu kwa agano. Na hiyo inamaanisha, pili, unapompenda jirani yako kama nafsi yako, maana yake ni kwamba kila sheria ambayo Musa alitoa

kuhusu jinsi unavyowatendea watu wa Israeli, washirika wako wa agano, inapaswa kuwekwa sawa.

Kisha anachozungumza ni kutenda kwa uaminifu kuelekea sheria ambayo Mungu alitoa. Kuiweka kwa gharama zote. Nimesimama hapa nahisi kutotosheleza kwa kazi iliyo mbele yangu ambayo ni nzuri sana.

Tuko katika utamaduni unaoweka hisia juu ya kila kitu. Kiuhalisia, wanandoa wanapovunjika ndoa yao inavunjika, nilishawahi kuniambia hivi, wananitazama, na kuniambia, kana kwamba hii inasuluhisha ugomvi, kwa nini unaachana? Kwa sababu simpendi tena.

Wanachomaanisha ni kwamba sijisikii tena kuwa mume kwa mwanamke huyu. simpendi. Tunaona katika Biblia kwamba sivyo neno upendo linavyotumiwa.

Hapo, Mungu anaposema, mpende Mungu na mpendane, anachomaanisha ni kutenda kwa uaminifu. Unaona jinsi hii inavyobadilisha tu jinsi tunavyofikiri? Tunafikiri kwamba uaminifu unatokana na hisia. Katika picha ya kibiblia, uaminifu unatoka kwenye agano.

Mke wangu na mimi tumekuwa na huduma ya ajabu katika njia nyingi. Sidhani kama huduma yoyote ni kubwa kuliko huduma yetu kwa wanandoa. Tumeoa vigingi na tuko katika harakati za kuzihesabu sasa.

Ni zaidi ya 350. Tunahamia kwenye takwimu ambayo pengine itakamilisha takriban ndoa 400. Katika kila moja ya ndoa hizi, ninawafundisha wanandoa wangu kwamba unapooa, unafanya agano.

Ni agano ambalo ni lazima uwe kweli. Ambayo lazima uwe wa kweli, usikilize, mbali na hisia zako. Sio kwa sababu ya hisia zako.

Sasa, sisemi kwamba hatuna hisia. Kwa kweli, mimi na Peg, kesho, tutasherehekea kumbukumbu ya miaka 48, Juni 28. Ninahisi kumwelekea mke wangu kama hakuna mwanamke mwingine hapa duniani.

Lakini si ndiyo sababu nimekuwa kwenye ndoa kwa miaka 48. Nimeolewa kwa miaka 48 kwa sababu mimi ni mwaminifu kwa agano langu. Kwa hivyo, kile Mari hutusaidia kufanya ni kurejea na kufikiria upya dhana hii yote ya upendo ni nini katika sehemu kuu za Agano la Kale.

Nitashughulikia moja zaidi ya haya kabla sijaacha dhana hii ya Mari na kile inachotufundisha. Na hilo ndilo neno chuki. Nina wanafunzi wakiniuliza hili wakati wote kuhusu kifungu kutoka katika kitabu cha Malaki.

Na katika Malaki, kifungu hapo kinatuambia katika Malaki 1, mstari wa 30, unajua, jamani, Malaki sio kitabu cha mwisho cha Agano la Kale. Kitabu cha mwisho cha Agano la Kale ni 2 Mambo ya Nyakati. Malaki ndicho kitabu cha mwisho katika orodha tunayofuata.

Na katika Malaki 1, kifungu kinatuambia hivi. Vema, hebu tusome mstari wa 1. Unabii wa neno la Bwana kwa Israeli kupitia Malaki. Unagundua kilichokosekana kabisa ni hali ya furaha.

Hili ni neno, wazo lililoandikwa ambalo Mungu anatoa kupitia Malaki. Na hiki ndicho Mungu anachowaambia Israeli. Nimewapenda ninyi, asema Bwana, lakini ninyi mwasema, umetupendaje? Je! Esau hakuwa nduguye Yakobo, asema Bwana, lakini nampenda Yakobo.

Lakini nilimchukia Esau, na nimeifanya milima yake kuwa ukiwa, na kadhalika na kadhalika. Naam, hii inachanganya sana kwa msomaji wa kawaida wa Biblia. Yakobo, nimempenda, Esau, nimemchukia.

Kweli, kwa mara nyingine tena, muktadha hufanya tofauti. Kwa hivyo tunachotaka kufanya kwa gharama zote ni kuepuka jambo hili, ambapo tunaweka maana yetu kwenye maandishi ya ulimwengu wa kale. Yakobo, nimempenda, na Esau, nimemchukia, haimaanishi upendo na chuki.

Labda inamaanisha ni kwamba Mungu alifanya agano lake na Yakobo, na hakufanya agano hilo na Esau. Kwa kweli, tunachojua ni kwamba Mungu alifanya agano na Esau na uzao wake, lakini hakufanya agano la Ibrahimu naye. Kwa hiyo, inaposema Yakobo nimempenda, ina maana kwamba Mungu alikuwa na agano na Yakobo.

Inaposema Esau nimemchukia, ina maana pengine sikufanya agano hilo na Esau. Agano nililofanya na Ibrahimu linapitia kwa Yakobo, si kupitia kwa Esau. Kwa maneno mengine, kuja na maneno ya Kiingereza ambayo yangekuwa sahihi zaidi, itakuwa katika muktadha wa sheria, iliyochaguliwa na haikuchagua, au iliyochaguliwa na kukataliwa.

Hii hata ina sehemu katika mafundisho ya Yesu. Yesu alipowaambia wanafunzi wake, lazima umchukie mama yako na baba yako na unifuata. Naam, kwa kawaida, hicho ni kifungu cha kusumbua kwa sababu ukikisoma kihalisi, basi Yesu alisema tu lazima uwachukie wazazi wako.

Sio maana yake. Ilimaanisha nini ni kwamba usiwaweke wazazi wako juu yangu. Kwa hivyo, tunasonga hapa kuelekea upande wa kumalizia kanda hii.

Lakini ina maana gani wakati Yesu anaposema ni lazima uwachukie mama na baba yako? Yesu hawezi kuwa anatuambia tuwachukie wazazi wetu kwa sababu huo

ungekuwa ukiukaji wa amri kama vile kumpenda adui yako. Kwa hiyo, anasema nini hapo? Vema, inaonekana kwangu kwamba kile Yesu anachofanya ni kusema, sawa, katika utamaduni wa mfumo dume, tunajua hili. Katika utamaduni wa mfumo dume, ambao ni utamaduni tuliokuwa nao katika Agano la Kale na Agano Jipya, baba alimiliki, kihalisi na kisheria, alimiliki watoto wake.

Ikiwa angeanguka kwenye nyakati ngumu, angeweza kuwauza utumwani. Ukweli huu ulikuwa na nguvu sana kwamba wakati binti alipokuwa akiolewa, mchumba wake alilazimika kumnunua kutoka kwa babu. Ulipa mahari, mahari.

Sio mahari, mahari. Kwa hivyo kile Yesu anachosema kwa vitendo ni kwamba, mfuasi wa Kristo lazima kwa kiwango fulani aukatae kielelezo cha baba mkuu. Katika utamaduni wa kilimo, tutachora kitu kama hiki.

Kwa hiyo, hapa kuna P. The P inasimama kwa patriarch. Katika jamii ya kilimo, tuseme baba alikuwa na watoto watano. Katika utamaduni wa wazee, watoto watano walipaswa kujenga nyumba zao karibu na baba mkuu.

Ardhi daima ilikaa ndani ya ukoo wa familia. Kwa hivyo, katika tamaduni ya mfumo dume, watoto watano wa baba wa ukoo wote wangekaa karibu naye kimwili. Unaona, hili halitafanya kazi pale Masihi anapohusika kwa sababu pamoja na Masihi, kile anachowaambia ni, njoo unifuata.

Naam, huwezi kumfuata baba mkuu na Yesu kwa wakati mmoja. Yesu alisema unahitaji kumwacha baba yako na mama yako na uje unifuata. Na kwa hiyo, alitumia lugha ya kawaida ya agano kusema ni lazima umchukie mama na baba yako, ambayo ina maana kwamba ni lazima ukatae madai ya wazee wa ukoo walio nayo juu yako, na kumwacha baba mkuu na kuja kunifuata.

Chukua msalaba wako uje unifuata. Kuna mambo mengi ya ajabu tunayojifunza kuhusu agano, kuhusu maneno ambayo kwa Kiingereza huchukua maana tofauti kabisa kwa sababu ya yale ambayo tumejifunza kutoka kwa hati za kisheria katika vitu kama vile kumbukumbu za Mari. Kwa hivyo, vidonge vya Mari vimesaidia zaidi kidogo katika kufafanua maana ya maneno ambayo hufanya kazi katika miktadha ya kisheria.

Na kwa hivyo, ninachotaka kuwauliza wasikilizaji wangu ni kukumbuka niliyowatajia hapa. Kikubwa kuhusu kumchukia mama na baba yako, haimaanishi chuki. Huo ni uhakika kabisa.

Maana yake ni kwamba huwezi kuweka njia ya kisheria ulimwengu wa baba mkuu ulifanya kazi katika njia ya Masihi. Masihi ana ujumbe wake wa msingi kwa watu, njoo unifuata. Naye Masihi atakapoondoka, anawaambia wanafunzi wake waende ulimwenguni kote.

Kweli, kwenda ulimwenguni kote haiwezekani ikiwa unafuata mfano wa baba mkuu na lazima uwe na nyumba yako ndani ya umbali wa kutembea wa baba. Vema, haya yote sasa yanakuwa wazi kiutendaji kwa sababu ya lugha ya agano tuliyo nayo sasa, sio tu huko Mari, lakini maeneo mengine mengi pia, mabamba mengine mengi pia. Kwa hivyo, kumbukumbu za Mari zinasaidia sana kuelezea jinsi etimolojia haitoshi.

Muktadha ni mahali ambapo maneno hupata maana na nuance yake. Ikiwa haujajifunza hilo tayari kwenye hadhira, nitakuambia kuwa katika ndoa, maana ya maneno hupata utambulisho wao kwa sababu ya muktadha wa mwenzi wako wa maisha. Kwa hivyo, nadhani kompyuta kibao za Mari zimekuwa msaada sana, na ninatumaini kwamba unaweza kufurahia ukweli wa baadhi ya mambo haya ambayo nimekuwa nikishiriki nawe.

Kwa hivyo, tutapita Enuma Elish. Inaitwa Mwanzo wa Babiloni kwa sababu hati hii ina asili yake katika kipindi cha kale cha Babiloni, lakini ni hati kuhusu masimulizi ya uumbaji kutoka Mesopotamia, na kwa hiyo hapa unaweza kuona mpangilio ambao masimulizi ya uumbaji yanadaiwa kutokea, na kulikuwa na wakati miaka 30 iliyopita ambapo watu walikuwa wakiipendekeza kwamba kulikuwa na ufanano kati ya masimulizi ya uumbaji wa Babiloni na Biblia na mengi ya hayo sasa yamepungua. Na kwa hivyo, nitapita tu habari juu ya Enuma Elish, ambayo ni moja ya akaunti za uumbaji wa Mesopotamia, na badala yake kuelekeza umakini wetu kwenye akaunti ya mafuriko ya Babeli.

Kama utakavyoona, kuna ufanano kati ya masimulizi ya mafuriko ya Babiloni na Biblia, nasi tunapaswa kupata maelezo ya kufanana huko na pia tofauti. Sasa, kwanza kabisa, hebu tutoe hoja: hadithi ya mafuriko ya Babeli au epic ya Gilgamesh inawakilisha mfululizo wa akaunti za mafuriko ambazo zina mfanano lakini zina tofauti zao pia. Kuna hadithi kuu nne za mafuriko kutoka Mesopotamia.

Katika Biblia na Mesopotamia, kuna masimulizi yanayodokeza kwamba Wababiloni na Biblia waliamini kwamba kulikuwa na gharika iliyoharibu ustaarabu wa binadamu. Sasa, katika Biblia, kama unavyojua vyema, kuna simulizi moja tu la gharika. Lakini huko Mesopotamia, kuna akaunti nne tofauti.

Kuna nakala ndogo sana ya toleo la Sumeri la mwanzoni mwa milenia ya pili, iliyoandikwa kwa Kisumeri. Kompyuta kibao ni ndogo sana unaweza kuishikilia kwa mkono wako. Na inaeleza akaunti ya mafuriko katika lugha ya Kisumeri.

Kuna toleo la zamani la Babeli linalojulikana kwa jina Atra-Hasis. Akaunti hii imepatikana si Mesopotamia tu bali Ugarit. Ni epic ya kina inayohusu kuundwa kwa mafuriko, akaunti ya Atra-Hasis.

Toleo la Neo-Assyrian, linaloitwa Epic Gilgamesh, lilianza mapema milenia ya pili. Hata hivyo, kibao cha 11 pekee cha epic maarufu ya Gilgamesh kinachotaja mafuriko. Epic ya Gilgamesh ni masimulizi marefu—mojawapo ya masimulizi marefu zaidi ya mambo ya kale—ambayo kwa hakika yanahusu uumbaji na hasa kuhusu shujaa wa akaunti hiyo, Gilgamesh.

Kwa hivyo, wakati tunazungumza juu ya epic ya Gilgamesh, ni kibao kimoja tu kinachohusiana na mafuriko. Na tunaweza kuzungumza juu yake baadaye. Akaunti ya nne ni hati ya baadaye iliyoandikwa na kuhani wa Babeli aitwaye Berossus katika karne ya tatu KK.

Nayo, bila shaka, pia inazungumza juu ya mafuriko haya makubwa, lakini haisemi kwa njia sawa kabisa na akaunti zingine tatu. Kwa hivyo, hebu tuchukue dakika chache, tuzungumze kuhusu epic, na kisha tutaweza kuanza kuelekea kwenye hitimisho. Je, tunaelezeaje kufanana na tofauti kati ya akaunti ya Biblia ya gharika na epic? Epic ya Gilgamesh kwa kweli ni epic ya idadi kubwa.

Inazungumzia, ni kweli kuhusu shujaa aitwaye Gilgamesh, na ni kweli kuhusu ushujaa wake. Yeye ndiye nyota. Ikiwa tungeangalia sifa za filamu mwishoni mwa filamu ya Gilgamesh, nyota katika akaunti ingekuwa Gilgamesh, si miungu.

Na katika akaunti hii, Gilgamesh anageuka kuwa mtu ambaye ni aina ya nusu mungu na nusu mtu. Na katika akaunti, Gilgamesh ni ya kipekee. Ana nguvu.

Amefanikiwa. Na kwa hivyo, Gilgamesh amefanikiwa sana hivi kwamba miungu inaamua watamleta chini kwa ukubwa. Kwa hivyo, wanaunda, katika epic, wanamtengenezea adui, na jina lake ni Enkidu.

Na Enkidu inahitaji kuwa maalum kwa sababu Gilgamesh ni maalum. Kwa hivyo, Enkidu ni kiumbe ambaye ni aina ya nusu mtu na nusu fahali. Sasa, unajua, tunahitaji kukumbushwa, marafiki, kwamba sisi si jumuiya ya kilimo, na pengine wengi wenu ambao mnatazama kanda hii hamjawahi kuwa karibu na fahali mwenye nguvu.

Wao ni wakubwa sana, na wanaweza kukuua. Kweli, hapo zamani, ng'ombe alikuwa ishara ya nguvu ya mwisho. Katika hadithi, hakuna mtu mwenye nguvu zaidi kuliko Baali, ambaye ni fahali huyu wa ngono, mtu mkubwa.

Na hivyo, Enkidu alikuwa nusu fahali na nusu mtu. Na kwa hivyo wakamuumba kuwa ni adui. Na kwa hivyo, wakati yeye na Gilgamesh walipokutana kwa mara ya kwanza, ni WWF, Shirikisho la Mieleka Ulimwenguni, tofauti na kitu chochote ambacho ulimwengu umeona.

Kibao kimoja kizima kinaelezea pambano hili kubwa la mieleka kati ya Gilgamesh na Enkidu. Kweli, mwisho wa mechi, wawili hao wana bromance. Inabadilika kuwa

ingawa Enkidu aliumbwa kuwa adui wa Gilgamesh, waligeuka kuwa marafiki wakubwa.

Kwa kweli, hii sio sababu walimuumba. Kwa hivyo, miungu ilimpa kumbukumbu ya mwisho na kumuua Enkidu.

Naam, hii ina matokeo makubwa sana kwa Gilgamesh kwa sababu Gilgamesh hajawahi kujua kifo kibinafsi. Kwa yote tunayoweza kusema katika hadithi, Gilgamesh labda hangekufa kamwe. Kwa hiyo, anapompoteza rafiki yake Enkidu hadi kifo, Gilgamesh anahuzunika.

Na kuhusu wakati huo, anasikia hadithi ya mtu ambaye hatakufa kamwe, mtu ambaye anajua siri ya uzima wa milele, na jina lake ni Utnapishtim. Utnapishtim ni siku halisi ya maisha. Na Utnapishtim ni sawa na Nuhu.

Amepitia gharika kuu na ameinusurika na amejifunza siri ya uzima wa milele. Kwa hivyo, nisamehe kwa kuchukua wakati huu wote kukuelezea epic, lakini ninaielezea ili kusaidia kuweka kile kinachoitwa kufanana kwa sababu kuna kufanana kwa hakika, lakini kuna tofauti katika akaunti hizi mbili. Kwa hiyo Utnapishtim ameokoka gharika kwa sababu alidokezwa na miungu, na mmoja wa miungu hiyo, kwamba wataharibu dunia.

Inatokea kwamba katika ubinadamu kuna kelele nyingi sana. Na jinsi wanavyoelezea, miungu haiwezi kulala kwa sababu wanadamu wanapiga kelele nyingi. Kweli, inaonekana kwangu kama maisha ya bweni.

Kwa hiyo, wanaamua kwamba wataenda kuharibu dunia kwa sababu hiyo. Sasa, baadhi ya wasomi wanaoheshimika sana wanasema kwamba hii ni sitiari tu kwa ukweli kwamba kuna wanadamu wengi sana. Kwa hivyo, miungu inawekwa macho ama kwa sababu wanadamu wana kelele nyingi au kwa sababu kuna wanadamu wengi sana na wataharibu dunia.

Kwa hiyo, wanafikiria wazo la kuangamiza dunia kwa gharika kubwa. Kwa hiyo Utnapishtim anasikia kuhusu mafuriko, na hivyo anajenga mashua, au kama rafiki yangu Dk. Fink alivyokuwa akiita meli. Alikuwa mwanamaji, na lilikuwa kosa kwake kurejelea meli iendayo baharini kama mashua.

Uliitaja kama meli. Kwa hiyo Utnapishtim anajenga meli ambayo yeye na familia yake watanusurika juu yake, na hivyo waokoka gharika. Na kwa hivyo, Gilgamesh atamtafuta Utnapishtim na kumuuliza, ni nini siri ya uzima wa milele? Je, umejifunza jinsi gani kuepuka kifo? Kwa hiyo, anapata mahali alipo, na Utnapishtim yuko nje katika Ghuba ya Uajemi mahali fulani.

Na hivyo Gilgamesh anapiga safu kwenye meli yake ndogo kuelekea Utnapishtim, na ninaburudika nawe, anamwambia, Ee Utnapishtim, kwa sababu hiyo ni lugha nzito kweli kweli, O. O Utnapishtim, ni nini siri ya uzima wa milele? Na Utnapishtim akamwambia, vema, unapaswa kula kutoka kwa mti wa Uzima, unaoishi chini ya bahari. Watu wa kale wanapenda kusimulia hadithi, na ni wabunifu sana. Si mara zote wanaaminika sana.

Inakuwaje kwamba una mti unaokua chini ya bahari? Naam, ni wazi, haina maana sana. Hata hivyo, katika hekaya, Gilgamesh kisha anaendelea kupiga makasia hadi kwenye bahari hii, Ghuba ya Uajemi, ile tunayoiita Ghuba ya Uajemi, na huko ajua ulipo Mti wa Uzima. Na kwa hiyo, anaogelea hadi chini ya bahari, na anapiga tawi kutoka kwenye mti.

Anachukua tawi pamoja naye hadi kwenye mashua yake, lakini amechoka sana hivi kwamba akiwa na kipande hiki cha mti, analala usingizi mzito kwa uchovu wake. Na wakati analala, oh, yule mnyama mkubwa wa baharini anayeitwa Tanim anainua kichwa chake cha kutisha, mbaya juu ya nyangumi wa mashua, na Tanim, jina la monster, hula tawi, na mnyama mkubwa wa baharini anaishi milele, na Gilgamesh anatumwa kwenda njia ya wote wenye mwili. Sasa, najua kwamba kuna sehemu za hadithi ambazo hazipitiki hewa, kama, vizuri, ikiwa mti unakua chini, Tanim, anayeishi katika bahari, anaweza kushuka huko wakati wowote na kuula.

Kuna mambo mengi kuhusu hadithi ambayo sio ya ujinga kabisa, lakini hiyo ndio hadithi. Kwa hivyo, hadithi hii inahusianaje na Biblia? Kweli, nimeorodhesha ulinganifu kwako katika madokezo yako ambayo nimeyafanya yapatikane, na yanaonekana kwangu kuwa hayawezi kukanushwa. Kuna uamuzi wa kimungu wa kuwaangamiza wanadamu kwa gharika.

Mtu mmoja tu ndiye aliyechaguliwa kuishi. Kuna mafuriko makubwa ambayo yanaharibu ulimwengu. Mafuriko yanapopungua, mashua inasimama juu ya mlima.

Ndege wanatumwa kuona kama mafuriko yamepungua, na wanadamu wanafanikiwa katika mwanzo wake mpya. Niko tayari kukiri kwamba hizo ni baadhi ya kufanana kwa kuvutia, lakini pia kuna tofauti kubwa sana. Chanzo cha mafuriko.

Katika Biblia, unajua kabisa kwamba gharika ilisababishwa na dhambi ya wanadamu. Kuna tofauti kati ya Mungu na shauri la miungu. Kwa mfano, miungu hupanga kuficha matendo yao dhidi ya wanadamu, huku Noa akitumia maisha yake yote akiwaonya wanadamu.

Naam, hiyo ni tofauti kubwa sana. Katika akaunti moja, miungu hiyo inaficha, na nyingine, Mungu anawaonya. Utnapishtim anaokolewa tu kwa hila ya mmoja wa miungu dhidi ya wenzake.

Naam, hiyo ni tofauti kabisa. Saizi na aina ya ufundi ni wa kuchekesha sana. Kwa kweli tumeweza... Nitalazimika kusimama hapa leo haraka sana, lakini kwa kweli tumeweza kuchukua vipimo vya safina, kama ilivyoielezwa katika Biblia, na kwa hakika ni meli.

Na ikiwa unataka kuona jinsi ilivyokuwa, ni burudani nzuri sana. Sasa imeundwa upya kusini mwa Cincinnati huko Kentucky, na unaweza kwenda kuona meli. Inaaminika sana.

Ikiwa ulifanya vipimo vya Utnapishtim, hivi ndivyo ilivyoonekana. Jamani, hiyo haitaelea. Ni dhahiri kwamba watunga hadithi katika hadithi hii hawakujua chochote kuhusu meli.

Ni kama skyscraper ya mstatili, na haitaelea. Hiyo ni tofauti kubwa sana, sivyo? Hata maelezo ya ndege, ambayo ni ... Naam, idadi ya watu binafsi na kadhalika wanaokolewa hutofautiana. Maelezo ya kupeleka ndege ni tofauti.

Haijatajwa hata, kwa mfano, katika Atra-Hasis. Matukio yanayozunguka kuondoka kwenye mashua ni tofauti. Kujazwa tena kwa wanadamu kunatimizwa kwa njia tofauti.

Katika simulizi la Biblia, Mungu anaahidi kwamba hatarudia tena kamwe. Hilo ni jambo kubwa katika Biblia. Kuna muhuri huu unaoonyesha kwamba hatarudia tena, upinde wa mvua, milele.

Kweli, miungu haiahidi hilo katika epic ya Gilgamesh. Kwa hivyo, hapa ndio hoja, basi, tunapojitayarisha kufunga akaunti hii. Na nitakutania, kwa sababu tuna segue ambayo nitafanya kwa video yetu inayofuata.

Na segue inakwenda kama hii. Kufanana ni jambo lisilopingika, lakini tofauti ni kubwa. Kwa hivyo, tunahitaji kuja na maelezo kwa nini kuna kufanana kwa kushangaza na tofauti kubwa.

Kwa hivyo, katika video yetu inayofuata, ndivyo tutakavyofanya, ni kukupa maelezo matatu yanayowezekana ya kufanana na tofauti. Tutaihifadhi kwa wakati ujao, kwa sababu tunakaribia kumaliza muda wa kutazama video hii. Maelezo matatu ya jinsi tunavyoweza kueleza ama kufanana au tofauti, au maelezo ambayo yanashughulikia kufanana na tofauti.

Natumaini kwamba utaifurahia. Ni dhana muhimu ambayo tutashughulikia katika video inayofuata. Kwa hivyo, asante kwa kuwa makini, na tutakuona katika video inayofuata.

Huyu ni Dk. Don Fowler katika mafundisho yake juu ya Asili za Agano la Kale. Hiki ni kipindi cha 10, Fasihi ya Kipindi cha Babeli.